

11.07.2016

**SISÄMINISTERIÖN JA SEN HALLINNONALAN
LAILLISUUSVALVONTAKERTOMUS VUODELTA 2015**

Sisällys

1 Yleistä.....	2
1.1 Laillisuusvalvonnasta raportointi SM:n hallinnonalalla.....	2
1.2 Laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmä	2
1.3 Laillisuusvalvonnan organisointi ja resurssit sisäministeriössä.....	2
1.4 Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta.....	2
1.5 Ihmisoikeustapaukset kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä	3
2 Laillisuusvalvontaohjeen (SMDno-2011-700) mukaisesti raportoitavat asiakokonaisuudet.....	3
2.1 Vuoden 2015 laillisuusvalvontasuunnitelmat ja tarkastustoiminta.....	3
2.2 Hallintokantelut ja ylimpien laillisuusvalvojien lausuntopyynnöt.....	5
2.3 Rikosasiat.....	6
2.4 Virkamiesoikeudelliset asiat.....	7
2.5 Korvaukset ja vahingonkorvaukset.....	7
2.6 Henkilötietojen käsittelyn valvonta	8
2.7 Kansalaispalaute ja omat aloitteet.....	8
3 Havaintoja ja johtopäätöksiä	10
3.1 Sisäministeriön hallinnonalan virastojen omat johtopäätökset.....	10
3.2 Sisäministeriön hallinto- ja kehittämisosaston havaintoja	11

11.07.2016

1 Yleistä

1.1 Laillisuusvalvonnasta raportointi SM:n hallinnonalalla

Sisäministeriön hallinto- ja kehittämisosasto laatii vuosittain sisäministeriön ja sen hallinnonalan laillisuusvalvontakertomuksen, joka käsitellään osastopäällikkökokouksessa. Kertomuksen laatiminen vuodelta 2015 perustuu vielä vuonna 2011 annettuun ohjeeseen Sisäinen laillisuusvalvonta sisäasiainministeriössä ja sen hallinnonalalla (SMDno/2011/700).

Sisäministeriön kirjanpitoyksikön tilinpäätökseen vuodelta 2015 sisältyvässä toimintakertomuksessa (s. 28) on lyhyt katsaus laillisuusvalvontaan ja toimintakertomuksen kohdassa 1.7. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma on mainintoja ministeriön laillisuusvalvontatoiminnoista (s.44).

1.2 Laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmä

Sisäministeriön työjärjestyksen (1078/2013) 11 §:ssä säädetään laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmästä. Työryhmän jäsenet päivitettiin syksyllä 2015 ja jäsenet toimivat omassa organisaatiossaan laillisuusvalvonnan asiantuntijoina ja yhteyshenkilöinä. Työryhmän puheenjohtajana toimii hallitusneuvos ja sihteerinä erityisasiantuntija hallinto- ja kehittämisosaston oikeudellisen tuen yksiköstä.

Koska suojelupoliisi siirtyi sisäministeriön hallinnonlaiseksi virastoksi vuoden 1.1.2016 alusta, myös suojelupoliisi nimesi jäsenet työryhmään. Hallinnon tietotekniikkakeskus HALTIK:in toimintojen hajauttamisen johdosta HALTIK:n edustaja ei enää syksyllä 2015 jatkanut työryhmässä.

Sisäministeriössä tapahtuneen organisaatiomuutoksen vuoksi laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmä kokoontui vuonna 2015 vain kaksi kertaa. Työryhmä käsittelee kokouksissaan ajankohtaisten asioiden lisäksi muun muassa laillisuusvalvontaohjeen päivittämistä ja Acta-järjestelmään suunniteltuja laillisuusvalvonnan raportointia ja tilastointia palvelevia koodistoja. Työryhmän käydyn keskustelun perusteella yhdenmukaisuuteen kannattaa pyrkiä, mutta toimialat ja tiedontarpeet ovat niin erilaisia, että sama koodisto ei tule palvelemaan kaikkia hallinnonalan virastoja.

1.3 Laillisuusvalvonnan organisointi ja resurssit sisäministeriössä

Edellisessä laillisuusvalvontakertomuksessa vuodelta 2014 (8.10.2015, SMDno-2015-163) käsiteltiin jo muutoksia sisäministeriön laillisuusvalvonnan organisoinnissa keväällä 2015. Ministeriön työjärjestyksestä muutettiin 1.7.2015 siten, että kaikkien osastojen tehtäviin lisättiin maininta osaston toimialan laillisuusvalvonnasta. Jatkossa kaikilla sisäministeriön osastoilla on aikaisempaa vahvempi rooli oman toimialansa laillisuusvalvonnassa. Hallinto- ja kehittämisosasto tukee tarvittaessa ministeriön osastoja ja yksiköitä ja vastaa laillisuusvalvonnan yleisestä kehittämisestä ministeriössä ja hallinnonalalla.

Toukokuussa 2016 ministeriön osastopäällikkökokouksessa käsitelty uusi Sisäministeriön ja sen hallinnonalan laillisuusvalvontaohje (SMDno-2016-329) selkeyttää tehtävänjakoa ja toimii myös käytännönläheisenä ohjeena laillisuusvalvontaan liittyvien asioiden käsittelyssä ja yhteensovittamisessa. Uusi ohje on valmisteltu yhteistyössä laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmän kanssa.

Suojelupoliisin hallinnollisen aseman muutoksesta johtuen aikaisempaa laillisuusvalvontaohjetta täydennettiin 17.12.2015 lisäämällä ohjeeseen omana kohtanaan "Erityisesti Suojelupoliisin laillisuusvalvonnassa huomioitavat seikat".

1.4 Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta

Salaisten pakkokeinojen käytöstä Poliisihallitus ja Rajavartiolaitoksen esikunta ovat antaneet erilliset kertomukset eduskunnan oikeusasiamiehelle ja sisäministeriölle eikä salaisten pakkokeinojen käytön valvontaa käsitellä tässä laillisuusvalvontakertomuksessa.

11.07.2016

1.5 Ihmisoikeustapaukset kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä

Vuonna 2015 sisäministeriössä tuli vireille kolme ihmisoikeusvalitusasiaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Näistä valituksista kaksi kohdistui poliisitoimintaan ja yksi maahanmuuttoasioihin.

Sisäministeriö asetti 10.12.2015 uuden sisäministeriön ja sen hallinnonalan perus- ja ihmisoikeusverkoston (SMDno-2015-2133). Verkoston tavoitteena on koordinoita perus- ja ihmisoikeusasioiden käsittelyä sisäministeriössä, tehostaa tiedonkulkua osastojen, erillisyyksiköiden ja virastojen välillä sekä tukea ministeriön osastoja ja yksiköitä sekä hallinnonalan virastoja perus- ja ihmisoikeusasioihin kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Verkosto toimii tiiviissä yhteistyössä edellä kohdassa 1.2 kerrotun laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmän kanssa.

Sisäministeriön edellinen vastaava perus- ja ihmisoikeusverkosto toimi 1.12.2014-31.5.2015 (SMDno-2014-1469). Tämä verkosto kokoontui puolivuotisen toimikautensa aikana viisi kertaa ja laati kolme asiakirjaa.

- Ohje eräiden kansainvälisissä elimissä ja Euroopan unionissa käsiteltävien asioiden valmistelusta sisäministeriössä (SMDno/2015/567)

- Toimintamalli perus- ja ihmisoikeusasioiden tiedonkulun parantamiseksi sisäministeriön osastojen ja erillisyyksiköiden välillä

- YK:n ja EN:n ihmisoikeussopimusten valvontaelinten Suomelle antamat päätelmät ja suositukset (jotka sisältävät SM:n toimialaan kuuluvia asioita).

2 Laillisuusvalvontaohjeen (SMDno-2011-700) mukaisesti raportoitavat asiakokonaisuudet

Hallinnonalan virastoista Poliisihallitus, Häätäkeskuslaitos, Pelastusopisto, Rajavartiolaitoksen esikunta, Maahanmuuttovirasto, Joutsenon vastaanottokeskus ja Oulun vastaanottokeskus ovat toimittaneet laillisuusvalvontaohjeen mukaisesti sisäministeriölle yksityiskohtaiset laillisuusvalvontakertomuksensa.

Sisäministeriön osalta tiedot vuoden 2015 laillisuusvalvontatoimenpiteistä on kerätty asianhallintajärjestelmä Actasta ja osastoilla on ollut mahdollisuus täydentää hallinto- ja kehittämisosastolle järjestelmästä saatuja tietoja.

2.1 Vuoden 2015 laillisuusvalvontasuunnitelmat ja tarkastustoiminta

Hätäkeskuslaitoksen laillisuusvalvontakertomuksen (25.4.2016 HAK-2016-325) mukaan laillisuusvalvontatoiminta ja siihen liittyvät tehtävät ovat vakiintuneita ja viraston työjärjestyksen mukaisia. Laillisuusvalvonnassa työskentelee yksi virkamies. Häätäkeskuslaitoksen vuoden 2015 laillisuusvalvonnan ja sisäisen tarkastuksen suunnitelman mukaisesti suoritettiin tarkastukset Keravan, Vaasan ja Oulun hätäkeskuksiin. Tarkastuksilla painopisteenä olivat henkilöstöhallinnon prosessit, operatiivisten ohjeiden ajantasaisuus, käyttö ja käytettävyys salitoiminnassa sekä turvallisuusnäkökohdat. Tarkastuksissa ei todettu merkittävää huomautettavaa. Lieviä puutteita havaittiin nimitysasiakirjoja koskevien dokumenttien ohjeistuksen noudattamisessa ja tietosuojan osalta paperinkeräysastioiden ja silppureiden merkinnöissä.

Joutsenon vastaanottokeskus seuraa tulosopimuksen perusteella ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän päätösten laatua ja päätöksenteon tehokkuutta. Vuoden 2015 aikana yksikään auttamisjärjestelmän tekemä hallintopäätös ei muuttunut muutoksenhaun johdosta.

Pelastusopistolla laillisuusvalvontaa on toteutettu työjärjestyksen mukaisesti. Valvonnassa korostuvat esimiesten valvonta- ja raportointivelvollisuus sekä hallinnollisia tehtäviä hoitavien virkamiesten velvollisuus valvona oman vastuualueensa asioiden laillista/ohjeiden mukaista hoitamista sekä raportoida mahdollisista epäkohdista.

11.07.2016

Maahanmuuttoviraston päätöksentekoyksiköt turvapaikkayksikkö, maahanmuuttoyksikkö ja kansalaisuusyksikkö toteuttivat vuonna 2015 säännönmukaista laillisuusvalvontaa ja toteuttivat tarkastustoiminnassaan myös uudistuksia. Kansalaisuusyksikössä tarkastukset toteutettiin ensimmäistä kertaa viraston oikeudellisessa työryhmässä sovitun mukaisesti ns. teematarkastuksina. Maahanmuuttoyksikössä otettiin vuonna 2015 käyttöön vakiintuneiden toimintatapojen lisäksi uusi valvontamuoto: jälkikäteen tehtävät ristiintarkastukset. Ristiintarkastuksista kirjatut havainnot osoittivat koko vuoden osalta sen, että lievempiä laatupoikkeamia löydettiin keskimäärin enemmän näissä tarkastuksissa kuin tiimien ja tulosalueiden omassa jälkivalvonnassa. Turvapaikkayksikössä alkoi syyskuussa 2015 uusien virkamiesten rekrytointi, jolloin heidän perehdyttäjinään toimineet kokeneet virkamiehet ohjeistivat päätöksenteossa ja tarkistivat uusien virkamiesten päätöksiä ennen päätösten esittelyä ratkaisijalle.

Maahanmuuttoviraston laillisuusvalvontaraportti (10.5.2016, MIGDno-2016-230) sisältää yksiköittäin yksityiskohtaiset lukumäärätiedot hakemuksista ja päätöksistä, ratkaisukäytäntöön kohdistetuista valvontatoimenpiteistä ja valvontahavainnoista.

Osana suunnitelman mukaista toimintaa Maahanmuuttovirasto teki tarkastus- ja valvontakäynnit Metsälän ja Joutsenon säilöönottoyksiköihin. Eduskunnan oikeusasiamies teki kaksi tarkastuskäyntiä uusiin vastaanottoyksiköihin.

Poliisihallituksen ja sen alaisten poliisiyksiköiden suorittama laillisuusvalvonta on vuonna 2015 perustunut vahvistettuihin yksikkökohtaisiin laillisuusvalvontatarkastussuunnitelmiin. Erityisinä tarkastuskohteina olivat poliisiyksiköiden laillisuusvalvonnan organisointi ja vastuut, viestintä, rikostorjuntaan liittyvien päätösten käyttö ja valvonta, salaisten tiedonhankintakeinojen yhdenmukainen käyttö ja valvonta, poliisin rekistereiden käytön valvontajärjestelyt sekä hallintopäätösten perustelevuus.

Poliisihallitus toteaa raportissaan, että poliisiyksiköiden tarkastustoiminta on oikeusyksiköiden perustamisen johdosta yhtenäistynyt ja työprosessit pääosin vakiintuneet. Poliisiyksiköiden suorittamien tarkastusten laadussa ja sisällöllisissä toimenpiteissä on Poliisihallituksen mukaan tapahtunut merkittävää edistystä.

Poliisiylijohtajan päätöksellä keväällä 2013 oli käynnistetty toimenpiteet epäiltyjen tietojärjestelmässä (Epri) olevien tietojen tarkastamiseksi. Poliisihallituksen laillisuusvalvonnan johdolla toiminut Epri-työryhmä on 30.10.2015 valmistuneessa loppuraportissaan esittänyt tarkastuksen perusteella järjestelmästä tekemiään havainnoita ja esittänyt näkemyksensä ohjeistuksessa huomioon otettaviksi seikoiksi.

Poliisihallituksen laillisuusvalvonnan vastuualueella tehtiin sisäministeriölle selvitys poliisin tiedonhankinnasta vuonna 2015. Selvityksessä todettiin yleisenä havaintona, että salaisen tiedonhankinnan järjestäminen, käyttö ja valvonta ovat toiminnallisina prosesseina hyvällä tasolla. Vaikka puutteiden ja epäkohtien määrät ovat laskeneet huomattavasti, niitä on edelleen havaittavissa ja Poliisihallitus on kiinnittänyt huomiota ja puuttanut niihin.

Poliisihallituksen laillisuusvalvontaraportissa (13.4.2016, POL-2016-2961) on suoritettujen toimenpiteiden lisäksi tietoa laajasti myös laillisuusvalvonnan organisoinnista ja tehtävistä poliisihallinnossa, poliisilaitosten oikeusyksiköistä, laillisuusvalvonnan vastuualueen toimintaperiaatteista ja oikeudellisten asioiden verkostosta.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston työsuunnitelmassa laillisuusvalvonnan osalta on vuonna 2015 ollut tulostavoitteena, että rajavartiolaitoksen toiminnan laatu varmistetaan suunnitelmallisella, oikein kohdennetulla ja riittävin voimavaroin toteutetulla laillisuusvalvonnalla.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston laillisuusvalvontaraportissa (29.2.2016, RVLDno/2016/96) kerrotaan tarkemmin työsuunnitelmaan sisältyneistä tavoitteista, jotka koskivat laillisuusvalvonnan järjestämistä, valvonnan kohteiden oikeaa valintaa ja valvonnan mitoittamista, salaisen tiedonhankinnan tarkastamista

11.07.2016

sekä ajantasaista tilannekuvaa rikosasioista, virkamiesoikeudellisista asioista, hallintokanteluista ja vahingonkorvausasioista.

Vahingonkorvausasioiden osalta tavoitteena on ollut, että käsittely on kustannustehokasta ja oikeusvarmaa. Tavoitteena on ollut myös sopeuttaa Rajavartiolaitoksen vahingonkorvausasioiden käsittely uuteen valtionhallinnon vahingonkorvausjärjestelmään.

Lisäksi tehtävänä oli Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osastoon kuuluvan rikostorjuntayksikön johdolla rikostorjunnan tietojärjestelmien laillisuusvalvonnan eri toimijoiden roolien, tehtävien ja vastuiden selvittäminen sekä laillisuusvalvonnan kehittäminen.

Laillisuusvalvontasuunnitelma vuodelta 2015 on pääosin toteutunut ja tarkastusmatkoista on laadittu erilliset tarkastuskertomukset.

Sisäministeriön oikeusyksikkö oli suunnitellut vuonna 2015 tehtäväksi tarkastukset Maahanmuuttovirastoon ja Poliisihallitukseen. Lisäksi yhdessä sisäisen tarkastuksen yksikön kanssa oli valmisteltu laillisuusvalvontatarkastusta sisäministeriön asianhallintajärjestelmä Actaan. Organisaatiomuutoksesta ja henkilövaihdoksista johtuen tarkastusta Maahanmuuttovirastoon ei toteutettu vuoden 2015 aikana ja Actaan suunnitellusta tarkastuksesta luovuttiin, koska asianhallintajärjestelmä siirtyi 1.3.2015 alkaen valtioneuvoston hallintoyksikön vastuulle. Poliisia koskevat laillisuusvalvonta-asiat siirtyivät 1.7.2015 alkaen ministeriön sisäisessä organisaatiouudistuksessa poliisiosaston vastuulle.

Uuden laillisuusvalvontaorganisaation mukaisesti sisäministeriön poliisiosasto suoritti laillisuusvalvontatarkastuksen Poliisihallitukseen 15.12.2015. Tarkastuksella käsiteltiin Helsingin huumepoliisin entisen päällikön oikeudenkäyntikonaisuutta ja siihen liittyviä asioita Poliisihallituksen osalta sekä epäiltyjen rekisteriä koskevaa rikosoikeudenkäyntiä ja siihen liittyviä asioita Poliisihallituksen osalta. Poliisiosasto pyysi osana tarkastusta Poliisihallitusta toimittamaan myös tiedot toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty vuoden 2014 laillisuusvalvontatarkastuskertomuksessa (SMDno-2014-2410) tehtyjen toimenpidesuosituksen (12 kpl) johdosta.

Laillisuusvalvontatarkastukseen liittyvä poliisiosastolla laadittu tarkastuskertomus (SMDno-2015-1873) oli kesäkuussa 2016 kommenttikierroksella Poliisihallituksessa.

Eduskunnan oikeusasiamies teki 20.8.2015 tarkastuksen (Dnro 3686/3/15, SMDno-2015-1510) sisäministeriön pelastusosastolle. Tarkastuksessa olivat ministeriöstä läsnä pelastusylijohtaja sekä yksiköiden päälliköt. Tarkastuksessa esiteltiin pelastustoimen organisointia sekä käytiin läpi hallinnonalaan koskevia ajankohtaisia asioita.

2.2 Hallintokantelut ja ylimpien laillisuusvalvojien lausuntopyynnöt

Hätäkeskuslaitos vastaanotti vuonna 2015 14 kantelua suoraan kansalaisilta tai siirtona muilta viranomaisilta. Mukaan luettuna sisäministeriön, eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin selvitys- ja lausuntopyynnöt virastoon kohdistui vuonna 2015 yhteensä 20 kanteluasiata. Määrä on pysynyt alhaisena verrattuna aikaisempiin vuosiin, jolloin Hätäkeskuslaitoksessa tuli vireille 40-50 kanteluasiata vuosittain. Kantelujen vähäisempää määrää selittää osaltaan ennakoivan laillisuusvalvonnan lisääminen Hätäkeskuslaitoksessa, erityisesti operatiiviselle henkilökunnalle suunnattu koulutus.

Maahanmuuttovirasto antoi vuonna 2015 selvityksen ja lausunnon yhteensä 15 virastoa koskevan, toiselle viranomaiselle tehdyn kantelun johdosta.

Maahanmuuttovirastossa tuli loppuvuodesta 2015 vireille poikkeuksellisen paljon suoraan virastolle osoitettuja kanteluita. Kantelut koskivat erityisesti vastaanottoa. Kanteluiden kohteena olivat myös turvapaikkaprosessin tehostamiseen tähtäävät prosessia sujuvoittavat toimenpiteet.

Poliisihallitukseen tehtiin vuonna 2015 poliisin toiminnasta noin 480 hallintokantelua tai muuta poliisin toimintaa arvostelevaa kirjoitusta, joista osa siirrettiin asianomaisen

11.07.2016

poliisiyksikön käsiteltäväksi. Poliisiyksiköissä käsiteltiin vuonna 2015 yhteensä 426 kantelua. Yleisellä tasolla Poliisihallitus toteaa, että pääosin esitutkintaa koskeissa kanteluissa tutkinnanjohtaja oli toiminut lain- ja harkintavaltansa rajoissa. Esitutinnan päätöksen perustelujen puutteellisuudella on varsin suuri merkitys siihen, ryhtyykö asianosainen kantelemaan päätöksestä. Poliisihallituksen itse käsittelemät kantelut koskivat pääsääntöisesti poliisiyksiköiden päälliköitä, useiden poliisiyksiköiden menettelyä tai muita periaatteellisia tai merkittäviä asioita. Viraston käsittelemistä 25 kanteluratkaisusta viisi johti toimenpiteisiin, käsityksen ilmaisemiseen paremmasta menettelystä tai huomion kiinnittämiseen virheelliseen menettelyyn.

Eduskunnan oikeusasiamies pyysi Poliisihallitukselta lausuntoa 28 ja valtioneuvoston oikeuskansleri 26 asiassa. Sisäministeriölle Poliisihallitus antoi kaksi lausuntoa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tehtyjen valitusten johdosta ja viisi lausuntoa muissa asioissa.

Rajavartiolaitoksen toiminnasta tehtiin vuoden 2015 aikana Rajavartiolaitokselle yhteensä 37 hallintokantelua. Kantelut koskivat pääasiassa rajatarkastuksia. Rajavartiolaitoksen esikunnan laillisuusvalvontakertomuksessa kuvataan tarkemmin hallintokantelut, jotka antoivat aiheita toimenpiteisiin. Nämä kantelut koskivat rajanylityspaikan autoliikennekaistoja ja liikenteen ohjausta, virkasuhteen purkamista koeajalla, kameravalvonnan avulla saatujen tietojen käyttöä, virkamiehen menettelyä tiedusteluun vastaamisessa ja 18-vuotiaan pojan saamaa rangaistusvaatimusta ulkomaalaisrikkomuksesta.

Rajavartiolaitoksen esikunta antoi vuonna 2015 eduskunnan oikeusasiamiehelle lausunnon neljässä kanteluasiassa sekä kolmessa apulaisoikeusasiamiehen omana aloitteenaan tutkittavaksi ottamassa asiassa.

Joutsenon ja Oulun vastaanottokeskukset ja Pelastusopisto eivät ole käsitelleet hallintokanteluita vuonna 2015.

Sisäministeriössä tuli vuonna 2015 vireille 40 kanteluasiaa, jotka pääosin on myös vuoden aikana ratkaistu. Suurin osa kanteluista koski poliisin toimintaa (26 kpl), seitsemän kantelua koski maahanmuuttoa ja kolme pelastustoimea.

Organisaatiomuutoksen voimaan tullessa oikeusyksikössä vireillä olleet kanteluasiat siirrettiin vastuuosastoille, pääasiassa poliisiosastolle. Hallinto- ja kehittämisosaston käsiteltävänä oli syksyn 2015 aikana kolme kanteluasiaa, joista kaksi koski poliisiosastoa ja yksi rajavartiolaitoksen esikuntaa. Suuressa osassa ministeriössä vireille tulleita kanteluita toimenpiteenä oli asian siirto toimivaltaiselle viranomaisella kuten hallinnonalan virastolle.

Valtioneuvoston oikeuskansleri pyysi sisäministeriöltä lausuntoa neljässä asiassa, joiden aiheina olivat valtioneuvostossa noudatettu menettely päätettäessä valtioneuvoston kannoista, vastaanottokeskusten palveluntarjoajien kilpailuttaminen, hätäkeskuksen menettely tehtävän eteenpäin välittämisessä sekä Turun kaupungin pysäköinnin valvonta.

Eduskunnan oikeusasiamies pyysi sisäministeriöltä lausuntoa neljässä asiassa, joiden aiheina olivat poliisiautoissa kuljetettavien henkilöiden turvallisuus, pelastustoimen ruotsinkielinen tiedotus, poliisin menettely liiketoimintakiellon valvonnassa sekä rajatarkastuksen osana suoritettu henkilötarkastus. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö oli siirtänyt sisäministeriölle vastattavaksi eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntopyynnön, joka koski kantelua henkilötietojen käsittelyn asianmukaisuutta VR Yhtymä Oyj:n henkilöliikenteessä kuukausilipun tarkastuksen yhteydessä.

2.3 Rikosasiat

Hätäkeskuslaitoksessa tuli vuonna 2015 esille seitsemän uutta tapausta, jossa laitoksen virkamiestä epäillään virkavelvollisuuden rikkomisesta tai muusta rikoksesta. Kahdessa tapauksessa Hätäkeskuslaitos teki itse tutkintapyynnön. Lisäksi kolmen hätäkeskuspäivystäjän osalta selvitetiin esitutkintalain mukaisessa alustavassa selvityksessä poliisirekisterien asianmukaista käyttöä. Rekisterien käyttö oli liittynyt virkatehtävien suorittamiseen. Hätäkeskuslaitos teki vuonna 2015 poliisille

11.07.2016

seitsemän tutkintapyyntöä törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai muusta viestintärikoksesta.

Pelastusopisto teki vuonna 2015 kaksi rikosilmoitusta. Vahingontekoa koskevan ilmoituksen tutkinta keskeytettiin ja varkautta koskevasta ilmoituksesta käynnistettiin esitutkinta ja asia on vuoden 2016 puolella edennyt syyteharkintaan. Rikosepäilyt eivät kohdistuneet Pelastusopiston henkilöstöön.

Maahanmuuttovirastossa eikä **Oulun vastaanottokeskuksessa** ollut vuonna 2015 käsitellyssä rikosasioita.

Poliisihallituksesta siirrettiin vuonna 2015 viisi asiaa Valtakunnansyyttäjänvirastoon sen arvioimiseksi, onko poliisimiehen syytä epäillä syyllistyneen rikokseen.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellinen osasto antoi vuonna 2015 sotilaskurinpitoasioissa 47 sotilaslakimiehen lausuntoa, jotka koskivat etupäässä varusmiehiä. Vuonna 2015 käynnistettiin rajavartiolaitoksessa 18 virkamiehen osalta epäiltyä sotilasrikosta koskeva esitutkinta. Lisäksi poliisille siirrettiin tutkittavaksi tai poliisi aloitti esitutkinnan kahdentoista Rajavartiolaitoksen virkamiehen epäilystä sotilasrikoksesta tai muusta viranhoitoon liittyvästä rikoksesta. Puolustusvoimat tutki kahden Rajavartiolaitoksen virkamiehen epäillyt sotilasrikokset.

2.4 Virkamiesoikeudelliset asiat

Poliisihallituksessa laillisuusvalvonnan vastuualueen tulee seurata yksiköiden virkamiesoikeudellisia ratkaisuja ja sitä kautta niihin liittyvää seuraamuskäytäntöä. Poliisiyksiköissä on vuoden 2015 aikana tullut vireille yhteensä 195 virkamiesoikeudellista asiaa. Poliisilaitoksissa ja valtakunnallisissa yksiköissä käsitellyistä asioista 15 johti varoitukseen, 9 määräaikaiseen virantoimituksesta erottamiseen, 5 irtisanomiseen ja yksi tapaus virkasuhteen purkamiseen.

Hätäkeskuslaitoksessa toteutettiin vuonna 2015 kahdeksan kurinpitomenettelyä, joissa annettiin seitsemän varoitusta ja toteutettiin yksi määräaikainen erottaminen.

Pelastusopisto käsitteli vuonna kolmea virkamiesoikeudellista asiaa, joista kaksi päättyi vuoden 2015 aikana sovintoratkaisuun ja yksi tapaus odottaa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua.

Pelastusopiston oikaisu- ja kurinpitolautakunta piti vuoden 2015 aikana kymmenen kokousta, joissa käsiteltiin muun muassa 8 oikaisuvaatimusta opiskelijavalinnassa ja yksi vaatimus opiskeluoikeuden menettämisestä sekä 5 kurinpitoasiaa.

Maahanmuuttovirastossa, Joutsenon vastaanottokeskuksessa eikä **Oulun vastaanottokeskuksessa** ei käsitelty vuonna 2015 virkamiesoikeudellisia asioita.

Rajavartiolaitoksesta irtisanottiin vuonna 2015 kolme virkamiestä, jotka kaikki olivat sotilasvirassa palvelevia rajavartiomiehiä. Virkamiesoikeudellisessa menettelyssä annettiin varoituksia Rajavartiolaitoksen virkamiehille kolme kappaletta. Yksi virkamies erotettiin virantoimituksesta määräajaksi. Kahdelta virkamieheltä peruutettiin määräys toimia rajavartiomiehenä. Hallintoyksiköt ovat lisäksi antaneet kolme kirjallista ja kolme suullista huomautusta. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli vuoden 2015 lopussa käsiteltävänä yhteensä kolmen sotilasvirassa palvelevan virkamiehen edellisinä vuosina tehdyt irtisanomista ja virantoimituksesta pidättämistä koskevat päätökset sekä yhden siviilivirassa olleen virkamiehen virkasuhteen purkua koskeva päätös.

Sisäministeriössä käsiteltiin vuonna 2015 yhtä virkamiesoikeudellista asiaa, joka johti varoituksen antamiseen.

2.5 Korvaukset ja vahingonkorvaukset

Hätäkeskuslaitokseen, Joutsenon vastaanottokeskukseen, Oulun vastaanottokeskukseen, Maahanmuuttovirastoon eikä **Pelastusopistoon** ei vuonna 2015 kohdistunut vahingonkorvausvaatimuksia.

11.07.2016

Poliisihallitukselle esitettiin vuonna 2015 yhteensä 15 vahingonkorvausvaatimusta ja Poliisihallitus oli kuultavana tai vastaajana 14 vahingonkorvausoikeudenkäynnissä. Vaatimuksiin annettiin useimmiten kielteinen päätös sillä perusteella, että vaatimuksista puuttui sekä asiallinen että laillinen perusta. Poliisihallitus maksoi vahingonkorvauksia ja oikeudenkäyntikuluja yhteensä 28 998 euroa.

Rajavartiolaitoksen toiminnasta ulkopuolisille aiheutuneista vahingoista tehtiin vuonna 2015 yhteensä 42 vahingonkorvausvaatimusta. Myönteinen korvauspäätös tehtiin 23 asiassa ja niiden perusteella maksettujen korvausten määrä oli yhteensä 64 645,62 euroa. Lisäksi Rajavartiolaitoksen esikunta maksoi eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen 25.11.2014 antamassa päätöksessä esitetyllä tavalla vuoden 2015 alkupuolella 200 euroa hyvitystä henkilölle virheellisestä menettelystä rajatarkastuksessa.

Vuonna 2015 käsiteltiin kahta Rajavartiolaitosta vastaan nostettua vuonna 2009 tehtyyn rikostutkintaan liittyvää huomattavan suurta vahingonkorvauskannetta tuomioistuimissa, toista hovioikeudessa ja toista kärjäoikeudessa. Molemmat kanteet hylättiin ja kärjäoikeuden tuomiosta on valitettu.

2.6 Henkilötietojen käsittelyn valvonta

Hätäkeskuslaitoksessa ei vuonna 2015 suoritettu omia tarkastuksia tietojärjestelmien käyttöön. Muiden viranomaisten tekemien tarkastusten johdosta tehtiin selvityksiä. Säännönmukaiset lokitarkastukset on tarkoitus aloittaa, kun uusi ERICA-hätäkeskustietojärjestelmä otetaan käyttöön.

Joutsenon vastaanottokeskus teki huhtikuussa 2015 lokitarkastuksen UMArek-järjestelmään yhteistyössä Maahanmuuttoviraston kanssa. Tarkastuksessa ei löytynyt huomautettavaa.

Oulun vastaanottokeskus toteaa, ettei lokitarkastuksia ollut tarpeen tehdä, koska ei ollut epäilyä väärinkäytöksistä. Asiointikorttien osalta ajantasaisuuden tarkastaa henkilöstösuunnittelija osana omia työprosessejaan.

Maahanmuuttovirastossa tehtiin lokitarkastuksia vuonna 2015 UMan ja UMArekin käytöstä kuusi kertaa. Tarkastuspyynnöt liittyivät rikosasian esitutkintaan ja yksi vastaanottoyksikön sisäiseen laillisuusvalvontaan.

Pelastusopiston järjestelmästä suurin osa on sellaisia, joissa lokitietojen käsittelyn ja varmistuksen hoitaa Pelastusopiston yhteistyökumppani. Mahdollisista väärinkäytöksistä ilmoitetaan välittömästi tekniselle päällikölle, joka käy asian läpi rehtorin ja hallintojohtajan kanssa.

Poliisihallituksen laillisuusvalvonta suoritti vuonna 2015 kaksi omatoimista lokiajtoa ja poliisiyksiköissä suoritettiin vuoden aikana yhteensä 91 lokitarkastusta.

Rajavartiolaitoksen eri hallintoyksiköissä on vuoden aikana valvottu henkilörekisterien käyttöä käyttöoikeustarkastuksina ja lokitietovalvontana.

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen rekisterinpitäjien edustajat tekivät syksyn 2015 aikana tarkastuskäynnin muun muassa lentoaseman PTR-yksikköön, jossa tarkastuksen kohteena olleet asiakokonaisuudet eivät antaneet aihetta toimenpiteisiin.

2.7 Kansalaispalautte ja omat aloitteet

Hätäkeskuslaitos vastaanotti vuonna 2015 verkkosivujensa kautta yhteensä 731 palautetta. Hätäkeskukset vastaanottivat palautetta myös puhelimitse ja sähköpostilla ja palautteet jakautuvat varsin tasaisesti eri hätäkeskusten välillä. Tapauskohtaisesti harkitaan palautteen siirtämistä kantelumenettelyyn. Hätäkeskuslaitos otti oma-aloitteisesti selvitetäväksi lehtikirjoitusten, asiakaspalautteen tai laadunvalvonnassa tehtyjen havaintojen perusteella kolme tapausta, jotka koskivat jälle eksyneen ilmoittajan avunsaantia, kirpputorilla päihtyneen lapsen kanssa esiintyneestä henkilöstä tehtyjä ilmoituksia sekä päivystäjän menettelyä velvoittaa ilmoittaja palaamaan kotiosoitteeseen poliisin hälyttämiseksi. Tapaukset johtivat toimenpiteisiin.

11.07.2016

Joutsenon vastaanottokeskus toteaa laillisuusvalvontakertomuksessaan, että vastaanottokeskuksen omassa toiminnassa pyrittiin ottamaan huomioon erityisesti paikalliset olosuhteet ja ennakoimaan olosuhteissa tapahtuvat muutokset. Vastaanottokeskus sai vuoden 2015 aikana paljon kansalaispalautetta omasta toiminnastaan ja ylipäätään maahanmuuttoon liittyvistä asioista. Palautetta tuli myös lähiympäristön asukkailta aikaisempaa enemmän johtuen muun muassa kasvaneesta turvapaikanhakijamäärästä. Vastaanottokeskus pyrki vastaamaan palautteen antajille ja ryhtyi tarvittaessa asianmukaisiin ja korjaaviin toimenpiteisiin omassa toiminnassaan.

Oulun vastaanottokeskus toteaa vastaanottaneensa vuonna 2015 jonkin verran kansalaispalautetta äkillisesti kasvaneisiin asiakasmääriin liittyen. Palautteisiin vastattiin mahdollisimman nopeasti. Oulun vastaanottokeskuksen mukaan osa palautteesta oli hyvin asiatonta ja kohdistui vastaanottokeskuksen johtajaan. Syksyllä annettiin runsaasti haastatteluita mediaan.

Maahanmuuttovirastoon tuli erityisesti loppuvuodesta 2015 erittäin paljon kansalaispalautetta puhelimitse, sähköpostitse, kirjeitse sekä sosiaalisen median välityksellä. Merkittävä osa palautteesta oli turvapaikanhakijamäärän kasvusta johtuen maahanmuuttovastaista ja jotkut palautteista aiheuttivat tarpeen ottaa yhteyttä poliisiin.

Vastaanottotoiminnan osalta maahanmuuttovirasto raportoi useita yhteydenottoja kansalaisilta virastoon. Kansalaispalautetta saatiin myös suullisesti vastaanottokeskusten perustamisiin liittyvissä kansalaisinfotilaisuuksissa. Kiinnostuksen kohteina olivat erityisesti viraston ja palveluntarjoajien väliset sopimukset vastaanottotoiminnan järjestämisestä ja näihin liittyen virasto teki useita julkisuuslain mukaisia päätöksiä, joista osa päättyi hallinto-oikeuskäsittelyyn. Kysymykset koskivat myös palveluntarjoajien hankintaa ilman kilpailuttamista, viraston oikeutta aloittaa vastaanottotoiminta kunnan alueella sekä vastaanottotoiminnan kuulumista kaavassa mainittuun kiinteistön käyttötarkoitukseen.

Poliisihallituksen laillisuusvalvonta vastaanotti vuonna 2015 yhteensä 210 kansalaiskirjettä. Rajanveto kansalaiskirjeiden ja kantelukirjeiden välillä on saattanut ajoittain olla ongelmallista.

Vuonna 2015 poliisiasioita käsiteltiin tiedotusvälineissä runsaasti. Uutisointien seurauksena laillisuusvalvonnan vastuualue suoritti tarkastuksia, antoi selvityksiä ja muistioita sekä suoritti muita määrättyjä selvityksiä julkisuudessa todettujen epäkohtien selvittämiseksi.

Rajavartiolaitoksen esikunnalle toimitettiin vuonna 2015 noin 180 kansalaispalautteeksi tai -kyselyksi luokiteltavaa yhteydenottoa, jotka koskivat muun muassa matkustukseen liittyviä kysymyksiä, Schengen-aluetta ja -säännöksiä, vesiliikennevalvontaa, turvajärjestelyitä rajanylityspaikoilla, rajavalvontaa ja rajatarkastuksia. Kansalaispalautteiden ja -kyselyiden määrä kasvoi voimakkaasti edellisestä vuodesta. Myös sosiaalisen median (Facebook, Twitter) kautta tuli joitakin huolenilmauksia ja kyselyitä koskien turvapaikanhakijoiden maahanmuuttoa ja siihen liittyviä yksityiskohtia.

Vuonna 2015 selvitettiin omana aloitteena vuonna 2014 eräässä hallintoyksikössä havaittua tietoturvapoikkeama tapausta. Selvityksissä ilmeni, että kyseessä oli aiemmilta vuosilta periytynyt toimintamalli, joka ei enää soveltunut nykyisiin tietoturvamääräyksiin. Toimintamallia muutettiin heti ja tietoturvamääräyksen mukaisiin työmenetelmiin kiinnitetään jatkossa erityistä huomiota.

Sisäministeriöön saapui kirjaamon kautta vuonna 2015 runsaat 400 kansalaiskirjeitä ja muuta kansalaispalautetta.

Maahanmuutto-osastolle vastuutettiin käsiteltäväksi 86 kansalaiskirjettä. Yhteydenotot koskivat erityisesti turvapaikkakriisin yhteydessä julkisuudessa käsiteltyjä aiheita: vastaanottokeskusten perustamista, turvapaikanhakijoiden tukia, maahanmuuton kustannuksia, vapaata liikkuvuutta ja turvapaikkapolitiikkaa.

11.07.2016

Poliisiosastolle vastuutettiin käsiteltäväksi 92 kansalaiskirjettä. Yhteydenotot koskivat erittäin laajasti poliisitoimintaa koskettavia aiheita, kuten aselupaprosessia, ampumasevelainsäädäntöä, liikenneturvallisuutta, rahapelejä ja poliisin palveluita.

Pelastusosastolle vastuutettiin käsiteltäväksi 15 kansalaiskirjettä, jotka koskivat muun muassa nuohousta, vaaratiedoiteita, ilotulitteita ja hätäkeskusten toimintaa.

Hallinto- ja kehittämisosastolle ja entiselle hallinto- ja kehittämisyksikölle, ministeriön viestintäyksikköön ja entiseen oikeusyksikköön vastuutettiin käsiteltäväksi yksittäisiä kansalaisyhteydenottoja. Hallinto- ja kehittämisosastolta sekä viestintäyksiköstä vastattiin kirjallisesti ja puhelimitse myös lukuisiin Suomen lippua ja vaakunaa koskeviin tiedusteluihin ja neuvontapyyntöihin.

Lisäksi ministeriöön saapunutta kansalaispalautetta ja kansalaiskirjeitä lähetettiin vuonna 2015 ministeriön kirjaamon kautta tiedoksi erityisesti poliisiosastolle ja maahanmuutto-osastolle.

Todettakoon, että näissä lukumäärissä ei ole mukana sosiaalisen median kautta vastaanotettu kansalaispalautte, jota ministeriö myös saa eri kanavien kautta.

3 Havainnot ja johtopäätöksiä

3.1 Sisäministeriön hallinnonalan virastojen omat johtopäätökset

Hätäkeskuslaitos toteaa raportissaan laillisuusvalvonnan kehittyneen systemaattisempaan ja tarkoituksenmukaisempaan suuntaan viimeisten vuosien aikana. Laillisuusvalvonnassa on pystytty tekemään tuloksellista ja vaikuttavaa työtä, mikä osaltaan yhdessä muun kehittämisen kanssa on vaikuttanut esimerkiksi kanteluiden määrän vähenemiseen. Hätäkeskuslaitoksen mukaan laillisuusvalvonnalla on valvottu valtion etua viranomaisissa tuloksellisesti.

Maahanmuuttoviraston laillisuusvalvonnassa erityistä huomiota kiinnitti turvapaikanhakijoiden määrän äkillinen kasvu syksyllä 2015 ja siitä seuranneet uusien vastaanottokeskusten ja järjestelykeskuksen perustamiset nopealla aikataululla. Turvapaikanhaku ilmiönä kosketti entistä useampia suomalaisia ja tämä tarkoitti runsasta kansalaispalautteen, tiedustelujen ja erilaisten muiden yhteydenottojen määrää Maahanmuuttovirastoon eri kanavien kautta.

Oulun vastaanottokeskus toteaa, että laillisuusvalvontaa on kehitetty vuonna 2015 laatimalla ja päivittämällä ohjeita sekä yhdenmukaistamalla työprosesseja.

Poliisihallitus toteaa omassa raportissaan, että poliisiyksiköiden yleisen toiminnan ja laillisuusvalvontatoiminnan välinen kiinteäksi muodostunut vuorovaikutus on aikaansaanut tavoiteltua vaikuttavuutta. Poliisiyksiköiden keskeisenä tehtävänä on uskottavan oman laillisuusvalvonnan sisäistäminen ja ylläpitäminen. Poliisilaitosten oikeusyksiköiden vuosittaisissa laillisuusvalvontasuunnitelmissa mainitut tarkastuskohteet ovat poliisilaitoksissa saaneet käytännön työssä korostettua huomiota sekä toteuttaja- että esimiesportaassa. Jo se, että yksittäisten virkamiesten toimintaa tarkastelee riippumaton taho, on Poliisihallituksen mukaan parantanut ennen kaikkea operatiivisen tahon huolellisuutta. Oikeusyksiköiden perustamisen myötä poliisiyksiköiden laillisuusvalvonta on aikaisempaa ammattimaisempaa ja suunnitelmallisempaa. Poliisihallitus toteaa, että laillisuusvalvonnalla voidaan arvioida olleen virheellistä toimintaa ennalta estävää vaikutusta ja siten sillä on pystytty osaltaan edistämään perusoikeuksien toteutumista poliisin hallinnonalalla.

Rajavartiolaitoksen esikunnan mukaan hallintoyksiköiden kertomuksista ilmenee, että yksiköt ovat vuoden aikana havainneet ja korjanneet toiminnassaan ilmitulleita epäkohtia aktiivisesti. Rajavartiolaitoksen toiminnasta tehtyjen kanteluiden kokonaismäärä kasvoi jonkin verran vuoteen 2014 verrattuna. Määrällisesti eniten oli aiempien vuosien tavoin kanteluita, joissa oli kyse rajatarkastusten suorittamisesta tai niiden yhteydessä tehdyistä toimenpiteistä. Ottaen huomioon Rajavartiolaitoksen koko toiminnan laajuus ja päivittäisten asiakaskohtaamisten määrä erityisesti rajatarkastuksissa, hallintokanteluiden kokonaismäärä on edelleen vähäinen.

11.07.2016

Myös Rajavartiolaitoksessa vuosi 2015 oli poikkeuksellinen turvapaikkahakijantilanteen vuoksi, mikä näkyi myös kansalaisten yhteydenottojen määrässä ja sisällössä. Vartiostoissa avattiin vuonna 2015 myös ennätysmäärä laittoman maahantulon järjestämiseen liittyviä esitutkintoja, joka tulee ottaa huomioon ja voi jatkossa näkyä myös laillisuusvalvonnassa.

3.2 Sisäministeriön hallinto- ja kehittämissosaston havainnot

Sisäministeriön hallinnonalan virastot ovat laillisuusvalvontaraporttien perusteella jatkaneet aikaisempien vuosien tapaan oman ohjeistuksensa ja suunnitelmiansa mukaista laillisuusvalvontaa ja kertomukset/raportit ovat toimenpiteiden ja lukumäärätietojen osalta kattavia ja informatiivisia.

Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa oman raporttinsa johtopäätöksissä, että henkilökunnan koulutustilaisuuksissa on laillisuusvalvontaan liittyviä asioita tuotava edelleen esille, annettava palautetta kantelu- ja valitusasioiden lopputuloksista sekä varmistettava, että palaute ja uudet toimintaohjeet tavoittavat kaikki niitä tarvitsevat virkamiehet. Rajavartiolaitoksen esikunnan laillisuusvalvontaraporttiin kokoamat tapauskuvaukset, havainnot ja tiedot toimenpiteistä varmasti osaltaan toimivat myös tässä tarkoituksessa.

Maahanmuuttoviraston raportti havainnollistaa hyvin sen, että laillisuusvalvonta on viranomaistoiminnan laadunvalvontaa. Maahanmuuttovirastossa laillisuusvalvonnan kohteena on nimenomaisesti viraston oma päätöksenteko ja hallinto-oikeuksien ratkaisukäytäntö, jonka analysointi on systemaattista.

Poliisihallituksen laaja laillisuusvalvontaraportti kuvaa tarkasti laillisuusvalvonnan organisointia ja toimintamalleja poliisihallinnossa. Raportti sisältää myös runsaasti tietoa poliisiyksiköiden säännönmukaisista laillisuustarkastuksista ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Hätäkeskuslaitoksen raportin perusteella laillisuusvalvonta-asioiden käsittely vaikuttaa sekä sisällöllisesti että toimintatavoiltaan hyvin vakiintuneelta.

Vireille tulleiden ja raportoitujen asioiden perusteella voidaan havaita, että vuoden 2015 turvapaikanhakijakriisi näkyi nopeasti myös virastoissa ja ministeriössä lisääntyneinä laillisuusvalvonta-asiaina. Sisäministeriön hallinnonalalla vahvuutena on, että sisäinen laillisuusvalvonta on organisoitu ja ohjeistettu niin, että toimintamallit tunnetaan ja että esimerkiksi uudenlaiset koordinoitutarpeet tunnistetaan nopeasti.

Myös laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmä on huolimatta vuonna 2015 pidettyjen varsinaisten kokousten vähäisestä määrästä osoittanut toimivuutensa asiantuntijaverkostona laillisuusvalvontaan liittyvissä moninaisissa kysymyksissä. Kehittämistyöryhmällä on kuitenkin tarve ja tavoite palata käytäntöön, että työryhmän kokouksia pidetään vuosittain vähintään neljä, kaksi keväällä ja kaksi syksyllä.

Uuden laillisuusvalvontaohjeen laatimisen yhteydessä kävi selkeästi ilmi, että hallinnonalalla on yhteisiä aiheita, joihin liittyvät juridiset kysymykset toistuvat ja joista on erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia eri virastoissa ja ministeriön osastoilla. Yhtenä keskeisimpänä kysymyksenä voidaan mainita henkilötietojen käsittelyn valvonta, josta uuteen laillisuusvalvontaohjeeseen onkin kirjattu, että henkilötietojen käsittelyn valvontaan liittyviä oikeudellisia ja käytännön kysymyksiä, ohjeistuksen laadintaa, koulutuksen järjestämistä ja ajankohtaista oikeuskäytäntöä käsitellään säännöllisesti laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmässä, jossa kaikki hallinnonalan keskusvirastot ja ministeriön osastot ovat edustettuina.

Tietojärjestelmien saaminen palvelemaan laillisuusvalvonnan raportointia ei vuoden 2015 aikana toiminnan tasolla edistynyt. Sisäministeriön osalta myönteistä kuitenkin oli, että vuodelta 2015 tiedot oli haettavasti koko vuoden ajalta samassa asianhallintajärjestelmästä. Asianhallintajärjestelmä Acta otettiin käyttöön kesken vuotta 2014, mikä vaikeuttaa vuoden 2014 ja 2015 lukumäärätietojen vertailua.

Sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa hyödynnettävän uuden riskienhallintajärjestelmän käyttöönoton yhteydessä sisäministeriössä arviointiin osana toimintaa myös laillisuusvalvontaan liittyviä riskejä. Organisaatiomuutokset,

11.07.2016

käynnissä oleva siirtymävaihe ja erilaiset toimintatavat nähtiin riskitekijöiksi sille, että laillisuusvalvonta ei ole järjestelmällistä eikä optimoi resurssien tehokasta käyttöä. Suuret yksittäiset tapaukset ja muutokset hallinnonalalla aiheuttavat puolestaan riskin siihen, ettei laillisuusvalvonta ministeriössä ole yhdenmukaista. Mikäli laillisuusvalvonnasta nähdyt riskit toteutuisivat, niistä seuraisi laillisuusvalvonnan laadun ja ministeriöön kohdistuvan luottamuksen heikkenemistä, päällekkäistä työtä, käsittelyn viivästymistä ja tehtävien ruuhkautumista ja tällöin on vaikea päästä vaikuttamaan asioihin ennakkolisesti. Laillisuusvalvontaan liittyvät riskit on nostettu sisäministeriön riskienhallintasuunnitelmaluonnokseen seurattaviksi riskeiksi, erillisiä riskienhallintatoimenpiteitä niille ei edellytetä.

Sisäministeriössä vuosi 2015 oli laillisuusvalvonnan organisoinnin osalta siirtymävaihetta. Vireillä olleiden asioiden siirtäminen entisestä oikeusyksiköstä eri osastoille onnistui hyvin. Uusien vireille tulleiden kantelu- ja muiden laillisuusvalvonta-asioiden vastuuttaminen osastojen välillä on 1.7.2015 jälkeen arvioitu tarvittaessa tapauskohtaisesti. Ministeriön poliisiosasto valmistautui suojelupoliisin laillisuusvalvontaan.

Ministeriön eri osastoilla laillisuusvalvontatehtäviin käytettävien henkilöresurssien tarve ja lukumäärä vaihtelevat. Kanteluiden, vaadittavien selvitysten ja kansalaisten yhteydenottojen määrät jakaantuvat osastoilla eri tavoin ja myös tehtävien organisoinnissa on eroja. Tarkempaa tietoa muutoksen vaikutuksista saadaan vuoden 2016 laillisuusvalvonnasta raportoinnin yhteydessä.

Osastopäällikkö Jukka Aalto

Erityisasiantuntija Tiina Mantere

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 11.07.2016 klo 13:01. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sisäministeri Paula Risikko
Ministerin erityisavustaja Emma Hannonen
Ministerin erityisavustaja Ville Valkonen
Kansliapäällikkö Päivi Nerg
Sisäministeriön osastot ja erilliset yksiköt
Poliisihallitus
Hätäkeskuslaitos
Maahanmuuttovirasto
Pelastusopisto
Poliisiammattikorkeakoulu

Tiedoksi

Eduskunnan oikeusasiamies
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Tietosuojavaltuutettu